

مامان رفته پیش خدا!

مرگ از سخت‌ترین و بدترین تجربه‌های زندگی بشر است. حادثه‌ای که تا با آن رودررو نشویم، درکش نخواهیم کرد.

جام جم آنلاین: مرگ از سخت‌ترین و بدترین تجربه‌های زندگی بشر است. حادثه‌ای که تا با آن رودررو نشویم، درکش نخواهیم کرد. هنگامی که این اتفاق مربوط به والدین باشد، البته تلخ‌تر و آزاردهنده‌تر هم خواهد بود. در این میان، وقتی کودکی پدر یا مادرش را از دست می‌دهد، سختی شرایط صدچندان می‌شود و غصه‌ها بی‌شمار. اینجاست که وظیفه مراقبان کودک نیز به همان نسبت دشوارتر خواهد شد؛ خاله، عمه، عمو، دایی، مادربزرگ و پدربزرگ، معلم‌ها و مربیان و... همه باید بدانند چطور با کودک برخورد کنند تا با کمترین مشکل این دوران سپری شود.

گاهی بزرگ‌ترها می‌خواهند با محبت بیش از حد کمبود والد فوت شده را جبران کنند و گاهی هم آنقدر درگیر سوگواری و سپس مسائل خودشان هستند که فراموش می‌کنند کودکی هم وجود دارد که در این ماجرا سخت صدمه دیده است؛ اما نکته مهم آن است که چه به کودک ترحم شود و چه او را نادیده بگیرند، در هر دو حالت صدمات جبران‌ناپذیری به روح لطیف کودکی وارد می‌شود که غم از دست دادن پدر یا مادر روی دل نازکش سنگینی می‌کند.

دکتر پروین ناظمی، روان‌شناس در این باره به [#171جام‌جم»](#) توضیح می‌دهد: [#171نخستین حق طبیعی هر انسان داشتن پدر و مادر است. البته نقش پدر و مادر هر دو به یک اندازه مهم بوده و نمی‌توان گفت حضور یکی از آن دو در زندگی ما پررنگ‌تر است. تنها تفاوتی که میان این دو نفر وجود دارد، این است که رابطه عاطفی میان مادر و فرزند به دلیل دوران جنینی و ارتباطی که با هم داشته‌اند، کمی بیشتر است ولی این مطلب اصلاً نشان‌دهنده کم‌رنگ بودن نقش پدر نیست.»](#)

پدر و مادر هر یک در مورد شکل‌گیری و رشد برخی رفتارهای کودک نقش دارند و علاوه بر این، رابطه میان آنها نیز اثرات زیادی بر رشد صحیح کودک می‌گذارد. این عشق و نیاز به پدر و مادر تا حدی است که حتی زمانی که پدر یا مادر خیلی بداخلاق باشند، باز هم کودک به دنبال آنهاست و دوست دارد همراهشان باشد و آنها در کنارش؛ بنابراین طبیعی است اگر یکی از این دو نفر فوت کند، کودک شرایط دشواری را تجربه خواهد کرد. البته نباید فراموش کنیم سن کودک، ویژگی‌های شخصیتی او، ارتباط عاطفی فرزند با والد فوت شده و جایگاه او در خانواده نیز نقش بسیار مهمی در میزان آسیب‌پذیری فرزند دارد.

دکتر ناظمی با تأکید بر این‌که کودکانی که در سنین پایین‌تر هستند، از مرگ والدینشان بسیار آسیب می‌بینند، می‌گوید: [#171اطرافیان ممکن است تصور کنند کودک متوجه عمق چنین شرایطی نمی‌شود و در نتیجه خیلی هم اذیت نخواهد شد. در حالی که مرگ یکی از والدین برای بچه‌هایی که سن کمی دارند، بسیار سخت است و این مساله نشان‌دهنده اهمیت نقش فردی است که پس از این باید حس ایمنی و امنیت را به کودک بازگرداند. در این شرایط سوالاتی مطرح می‌شود که پاسخ به آنها بسیار مهم است، از جمله این‌که پدر یا مادر به تنهایی تا چه حد توانایی این کار را دارند؟ آنها چقدر می‌توانند از اقوام نزدیک کمک بگیرند و چطور باید این حس را به کودک منتقل کنند؟»](#)

متأسفانه آنچه گاهی نادیده گرفته می‌شود، احساس واقعی کودکان پس از مرگ والدینشان و نپذیرفتن واقعیت توسط آنهاست. به این معنی که ظاهراً به نظر می‌رسد کودک مشکلی ندارد و با شرایط بخوبی کنار آمده ولی در واقع ناراحت است و در درون غصه می‌خورد. فرزند خردسال درک شناختی صحیحی از مرگ ندارد و مفهوم آن را نمی‌فهمد، ولی بخوبی این فقدان را حس می‌کند و متوجه کمبود مادر یا پدرش می‌شود.

از او بیش از حد حمایت نکنید

معمولاً وقتی کودکی پدر یا مادرش را از دست می‌دهد، نگاه ما هم نسبت به او تغییر می‌کند و تصور می‌کنیم باید با او مهربان‌تر باشیم. به همین دلیل ممکن است رفتارهای اشتباه و نادرست او را براحتی نادیده بگیریم و به تصور این‌که نباید ناراحت شود، به او اجازه دهیم هر کاری دوست دارد و می‌خواهد انجام دهد.

بدون تردید این شیوه از نگاه علوم تربیتی به هیچ وجه مورد تأیید نیست و غیر از این‌که موجب لوس شدن کودک شود، نتیجه‌ای در بر ندارد. متخصصان و کارشناسان نیز بارها هشدار داده‌اند در چنین شرایطی مراقب باشید با محبت بیش از حد، کودک را از مسیر صحیح تربیت خارج و او را لوس نکنید. دکتر ناظمی در این باره تأکید می‌کند: [#171گاهی پدر یا مادر برای جبران کمبود حضور](#)

والد فوت شده، بشدت و بیش از حد از کودک حمایت می‌کند که این شرایط باعث می‌شود کودک نتواند رفتار درست و غلط را تشخیص دهد و به همین دلیل برخوردهای نامناسب و ناپسندی از او سر می‌زند؛

البته این موضوع کاملاً درست است که کودک حق طبیعی داشتن پدر و مادر را از دست داده و ناراحت است ولی نباید به این بهانه از آنچه برای آینده‌اش لازم است، دور شود. به این معنی که کودک باید در محیطی کاملاً طبیعی تربیت شود و کمبود حضور یکی از والدین نباید دلیلی برای نادیده گرفتن شیوه‌های صحیح تربیتی باشد.

شما می‌توانید برای کودکی که پدر یا مادرش را از دست داده است، وقت بیشتری بگذارید و با او مهربان باشید ولی در صورتی که رفتار بدی داشته باشد، حتماً باید با اتخاذ شیوه مناسب، متوجه خطایش بشود و در صورت لزوم در حد معقول با او برخورد کنید. علاوه بر این، پدر و مادر باید توجه داشته باشند در صورتی که پس از فوت همسر، تربیت صحیحی صورت نگیرد، زمانی که سن کودک افزایش می‌یابد و او به دوران نوجوانی و جوانی می‌رسد، رفتارهایش برای آنها هم غیرقابل قبول خواهد شد. همچنین از نظر اجتماعی نیز مشکلات زیادی در انتظار چنین بچه‌هایی خواهد بود؛ به عنوان نمونه ممکن است آنها پرخاشگر شده یا به هیچ وجه تحمل نظرات مخالف را نداشته باشند.

نکته: اگر پدر یا مادر کودک فوت کردند، به هیچ وجه او را به مراسم خاکسپاری والدینش نبرید یا نگذارید وارد غسلخانه شود. این اماکن موجب ایجاد ترس در او می‌شود، اما حضور کودک در مسجد، ایرادی ندارد حتی اگر در آنجا بازی کند. روان‌شناسان تأکید می‌کنند میزان تاب‌آوری مناسبی که اعتقاد داریم در محیط خانواده برای بچه‌ها ایجاد می‌شود و می‌تواند از آنها در برابر آسیب‌های اجتماعی مانند اعتیاد، انحرافات اخلاقی و... محافظت کند، میان این گروه از بچه‌ها کمتر است و در نتیجه مشکلات متعددی برایشان ایجاد خواهد شد؛ به عنوان مثال این بچه‌ها هنگام بازی در مدرسه خودشان می‌خواهند نوع بازی را تعیین کنند و به همین دلیل نمی‌توانند ارتباط صحیحی با همسالان خود برقرار کنند و در نتیجه تنها می‌مانند. این موضوع می‌تواند تا بزرگسالی نیز با این افراد همراه باشد. علاوه بر این، چون معمولاً همه چیز در اختیار این بچه‌هاست، گاهی ممکن است برای مقابله با تنهایی به بقیه بچه‌ها باج بدهند. نباید فراموش کنیم که تمامی این شیوه‌ها صدمه‌زننده و نادرست است و می‌تواند مشکل‌ساز باشد.

کودک را تنها نگذارید

وقتی صحبت از لوس کردن بچه‌ها و حمایت بیش از حد از آنها می‌شود، ممکن است پدر یا مادری که باید پس از این به تنهایی کودک را بزرگ کند، به اشتباه شیوه‌ای دیگر را در پیش بگیرد؛ شیوه‌ای که بر اساس آن نه تنها از کودک حمایت نمی‌کنند، بلکه ممکن است او را تنها بگذارند. گاهی نیز رابطه پدر یا مادر با همسری که فوت شده، خیلی خوب و بدون مشکل بوده است و ناراحتی پس از مرگ او نمی‌گذارد آنها به کودک توجه کافی داشته باشند.

با این‌که حمایت زیاد، مشکلات متعددی برای کودک ایجاد خواهد کرد، ولی این مساله به هیچ‌وجه به معنای رها کردن کودک و نادیده گرفتن نیازهای او نیست. در واقع پدر یا مادری که همسرش را از دست داده و تنها مانده است نباید بی‌توجه به کودکش زندگی را ادامه دهد و در عمل این بازمانده عزیز را تنها بگذارد.

دکتر ناظمی در این مورد هشدار می‌دهد و می‌گوید: #171؛ در چنین شرایطی کودک از لحاظ عاطفی یک نفر را از دست داده است و اگر فرد دیگری که حالا تنها پناه اوست نسبت به او بی‌اعتنایی کند، احساس بسیار بدی در کودک ایجاد خواهد شد. البته به طور حتم پدر یا مادری که عزادار هستند، خودشان نمی‌خواهند نسبت به کودک بی‌تفاوت باشند و به او توجه نکنند، ولی دوره سوگ که باید به طور طبیعی 3 تا 6 ماه باشد، گاه برای این افراد تا چند سال ادامه می‌یابد و آنها افسردگی را تجربه می‌کنند و نکته مهم این است که وقتی پدر یا مادر افسرده شوند، کودک آسیب زیادی می‌بیند و علاوه بر احساس عدم امنیت، فکر می‌کند بی‌پناه است؛

گاهی هم هنگام تولد کودک، مادر فوت می‌کند و در این وضعیت ممکن است کودک مقصر شناخته شود. باید حواسمان باشد هیچ وقت در این شرایط کودک را عامل مرگ مادر ندانیم و در هیچ سنی او را با حرف‌ها و برخوردهای اشتباه آزار ندهیم. به هر حال هر یک از این موارد که روی دهد، بچه‌ها متوجه شرایط شما نمی‌شوند و تنها تصویری که دارند تنهایی خود و بی‌توجهی اطرافیان به آنهاست. بنابراین انتظار می‌رود این بچه‌ها در آینده یا بسیار مهربان باشند یا انتقام‌جو و پرخاشگر. بچه‌های مهربان می‌خواهند دیگران همیشه از آنها راضی باشند و تأییدشان کنند به همین دلیل ممکن است براحتمی جذب افراد و گروه‌های مختلف شوند. از طرف دیگر، کودکی که در زندگی هیچ محبتی ندیده، نمی‌تواند به دیگران محبت کند و دوستی و احترام و عشق برایش هیچ مفهومی ندارد، در نتیجه ممکن است به فردی پرخاشگر و حتی ضد اجتماعی تبدیل شود. این افراد تا پایان عمر نوعی تنهایی، عدم محبت و در نتیجه دوری از شادی و زندگی عادی را تجربه می‌کنند.

بچه‌ها را در مراسم شرکت دهید

وقتي پدر يا مادر كودك فوت مي‌كند، خانواده‌ها با تصور اين كه ممكن است كودك ناراحت شود، او را در مراسم عزاداري شركت نمي‌دهند و نمي‌گذارند همراه با بقيه در مسجد و مراسم داخل خانه حضور داشته باشد.

دكتر ناظمي با تاكيد بر اين كه بچه‌ها متناسب با سن‌شان بايد در مراسم مسجد و خانه حضور پيدا كنند تا با واقعيت روبه‌رو شوند، تاكيد مي‌كند: #171به هيچ وجه كودكان نبايد در مراسم خاكسپاري شركت داشته باشند يا وارد فضاهاي غسلخانه شوند. فراموش نكنيد حضور در چنين مكان‌هايي موجب ايجاد ترس‌هايي مي‌شود كه برطرف كردن آنها تقريباً غيرممكن است. ولي كودك بايد در مراسم مسجد يا داخل خانه حضور يابد و با توجه به سنش حتي اگر در حين مراسم مشغول بازي هم شود، مهم نيست.>

نيلوفر اسعدي بيگي / جام‌جم